

[Clausager.]

først, det gaar rundt. Det kan fedt hjælpe, at jeg har stukket nogle Tusinde Kroner flere eller færre i det, som jeg som Kapitalist kan undvære Renten af, det gør ikke Landbruget rentabelt i sig selv.

Krisen er en regulær Produktionskrise. Ingen sagde det for Resten bedre end det ærede Medlem Hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) — det er dog en mærkelig Tilskikkelse, at det skulde være en radikal Mand, der skulde sige det: Det, der er i Vejen, er, at Produktionsomkostningerne er kommet for højt op i Højkonjunkturstiderne og gaar saa langsomt ned, at vi nu staar med Produktionsomkostninger, der ikke svarer til Produktprisen. Jeg takker det ærede Medlem for den Udtalelse; jeg skal nok huske i Fremtiden, at han har sagt noget godt herfra.

Hvis ikke det var rigtigt, hvad jeg sagde, at det Maal, vi maa stræbe efter, er at faa Landbruget til at kunne forrente de Værdier, der er stukket i det, med Rimelighed og saa endda give sine Udøvere et rimeligt Vederlag, vilde det da ogsaa være umaadelig letsindigt at oprette Statshusmandsbrug med Jordværdien som Gæld. Det er mig ligegyldigt, om de skal forrente den eller de skal afdrage den i Tidens Løb, om det er Selveje eller saakaldt Fæste, det kommer slet ikke Sagen ved. De faar Jordværdien som Gæld, de faar Bygningsværdien som Gæld med en lille Brøkdels Afslag, og de faar Etablingslaanet som Gæld

Jeg tør nok antyde, at de faar Gæld saa højt op, som tænkes kan. Og saa mener man alligevel, at de kan klare sig. Det kan de ogsaa, for saa vidt de er dygtige og arbejdsomme nok, og vi har nogenlunde rimelige Produktionsforhold, men det bliver ingen Dans paa Roser, man skal ikke bilde sig ind, at det er noget, der gaar let.

Jeg hører somme Tider en eller anden tale om, at de, vi skaffer Jord ved Udstykning, er i den syvende Himmel, de er sikre paa Arbejde og Udkomme. Men man kan være vis paa, at der skal desværre saa elendig lidt Uheld til for at rage dem ned, og de skal endda udvise Dygtighed, Flid og Sparommelighed for at komme igennem; men det *kan* lade sig gøre for dygtige Folk, der vil, hvis de ikke rammes af Uheld.

Der var i denne Forbindelse Tale om, hvem der klarer sig bedst, det lille Landbrug eller det store, og der faldt nogle mærkelige Udtalelser, som skurrede i mine Øren. I al Almindelighed, naar vi regner, at Produktionsforholdene er nogenlunde ens for store og smaa Landbrug — det har de ikke været i den sidste Tid —, men naar vi regner med, at de er nogenlunde ens, klarer det lille Landbrug sig gennemgaaende bedst i en vanskelig Tid. Jeg skal sige hvorfor: Det lille Landbrugs Indehaver og Udøver er Herre over et Par meget vigtige Forhold, over Arbejdstid og Kost og Løn, og det betyder meget. Han kan tage fat paa Arbejdet, som han vil, han kan blæse den normale Arbejdstid en lang March, han kan leve à la Hindhede, om det skal være, med Kone og Børn, og skrue sine Omkostninger stærkt ned og leve for langt mindre Timeløn, naar han vil, og han arbejder længe nok.

Han er ude over de Vanskeligheder, som den større Landbruger har. Bevares, hvis *han* ikke overholder den normale Arbejdstid eller giver sine Folk den normerede Kost og den normerede Løn, saa staar der rigtignok noget kønt om han i den stedlige „Social“, saa er han enten Slavepisker eller giver sine Folk Hundæde o. s. v., selv om han sidder i Gæld til Halsen og slider og slæber og skal spare.

Nu skal jeg ikke farve det til den modsatte Side. Jeg vil i denne Forbindelse gerne indrømme, at de større Landmænd gennemgaaende lever flottere end de mindre, det ligger i Sagens Natur. Men det modsatte kan ogsaa finde Sted. Man kan se mindre Landbrugere, der lever for flot i Forhold til det, de har, og man kan se store Landbrugere, der sparer og er meget nøjsomme og paaholdende, men jeg vil godt gøre den Indrømmelse, at den store Landbruger selvfølgelig bruger flere Penge til Unytte end den lille. Vi kan bare nævne Bilerne — det er ikke saa almindeligt endnu, at Husmanden har Bil, som at Gaardmanden har det.

Men bortset fra dette vil jeg paastaa, at den lille Landbruger har bedre Chance for at komme igennem, fordi han kan være Herre over de Ting, som en større Landbruger ikke er Herre over, og det er derfor, at den større Landbruger lettere knæk-